

การเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา

Entering into Voluntary Bankruptcy Process of the Natural Person

*จักรพงษ์ โฉมปราชญ์**

บทคัดย่อ

การประสบปัญหาทางการเงินจนอยู่ในสภาวะล้มละลายของบุคคลธรรมดามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กฎหมายล้มละลายจึงต้องการให้ลูกหนี้สามารถเข้าถึงการเยียวยาของกระบวนการล้มละลายได้โดยเร็วเช่นเดียวกับเจ้าหนี้ เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดที่ต้องการช่วยเหลือลูกหนี้ที่สุจริตแต่ประสบแคราะห์ร้ายทางการเงิน ให้สามารถกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อีกครั้ง โดยแนวคิดดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเริ่มต้นคดีโดยเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถเข้าสู่กระบวนการได้โดยสมัครใจหากลูกหนี้นั้นประสบปัญหาทางการเงินจนไม่สามารถจัดการกับหนี้สินนั้นได้ เพื่อให้ลูกหนี้ได้รับการเยียวยาจากกระบวนการล้มละลายไม่ว่าด้วยกระบวนการฟื้นฟูหรือกระบวนการชำระบัญชี และให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากภาระหนี้สินนั้นไปได้โดยเร็วโดยมีการกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมและป้องกันลูกหนี้ให้ไม่สามารถอาศัยกระบวนการทางกฎหมายโดยมิชอบจากกฎหมายล้มละลายดังกล่าว

คำสำคัญ: กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจ, ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา

ABSTRACT

The financial problem to the natural person which led to bankruptcy were essential to the economic development of the country; therefore, the bankruptcy law required the debtors to be able to be remedied by the bankruptcy processes as rapidly as the creditors. In accordance with the concept to assist the honest debtors but were encountered with financial misfortune in recovering their new lives, such concept emphasized the case

* นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกกฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถานที่ทำงาน บริษัทสำนักกฎหมายเอราวัณ จำกัด ตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายคดีสินเชื่อบุคคล

beginning processes by giving opportunity to the debtors to enter to the voluntary bankruptcy processes, if such debtors were faced with financial problems to the extent that they could not manage their own debts, in order for the debtors to be remedied by the bankruptcy process, irrespective of rehabilitation process or liquidation process, and in order for the debtors to relieve from debt burdens in a swift manner by determining the measures to control and prevent the debtors from exploiting the illegal processes from such bankruptcy laws.

Keywords: Voluntary bankruptcy process, natural person debtor.

บทนำ

เดิมกระบวนการล้มละลายเป็นเพียงกระบวนการที่ส่งผลร้ายต่อลูกหนี้ โดยในยุคโรมันกฎหมายล้มละลายได้ลงโทษลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วยโทษที่รุนแรง เพราะมีเพียงวัตถุประสงค์ที่ต้องการปกป้องเจ้าหนี้ไว้จากการคดโกงของลูกหนี้เท่านั้น[1] ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองหรือช่วยเหลือลูกหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธินำลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ไปขายเป็นทาสได้ หรือ ตามกฎหมายลักษณะกู้หนี้ บทที่ ๕๐ ของประเทศไทยก็ได้บัญญัติให้เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวให้ชำระหนี้ซึ่งหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระได้ก็จะถูกลงโทษและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้จนหมดสิ้นรวมทั้งตัวลูกหนี้ก็ถือเป็นทรัพย์สินด้วย แต่ปัจจุบันแนวคิดของกฎหมายล้มละลายได้เปลี่ยนแปลงไปจากการที่มุ่งลงโทษลูกหนี้ไปสู่การแก้ไขปัญหาหนี้สินของลูกหนี้[2] โดยมีแนวคิดที่ต้องการจะช่วยเหลือและคุ้มครองลูกหนี้ที่สุจริตแต่ประสบเคราะห์ร้ายทางการเงินให้สามารถหลุดพ้นจากหนี้สินและสามารถกลับมาเริ่มต้นใหม่ทางการเงินได้โดยเร็วตามแนวคิดการเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh start)[3] ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวเห็นว่าลูกหนี้ที่ประสบปัญหาทางการเงินจนไม่สามารถจัดการกับหนี้สินของตนได้นั้นไม่ได้เกิดจากความทุจริตของลูกหนี้เสมอไป แต่อาจเกิดจากวัฏจักรของระบบเศรษฐกิจที่มีขึ้นมีลง ลูกหนี้บางคนที่สุจริตอาจประสบปัญหาทางการเงินอันเป็นผลมาจากวัฏจักรของระบบเศรษฐกิจ[4] ซึ่งการตัดลูกหนี้ออกจากระบบเศรษฐกิจไปโดยสิ้นเชิงย่อมไม่ส่งผลดีต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากลูกหนี้ที่ประสบปัญหาทางการเงินนั้นยังคงมีศักยภาพที่จะสามารถกลับมาพัฒนาระบบเศรษฐกิจต่อไปได้ การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

---

[1] วิชา มหาคุณ คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, ๒๕๕๓) ๑๕

[2] วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ บทสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖ สัมภาษณ์โดย นายจักรพงษ์ โฉมปราชญ์ ณ กรมบังคับคดี

[3] เกียรติศักดิ์ ภมรไมตรี มาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) ๒๘

[4] ราชกิจจานุเบกษากรุงเทพมหานครในพระบรมมหาราชวัง เล่มที่ ๘ แผ่นที่ ๕๐ วันที่ ๑๓ มีนาคม ร.ศ.๑๑๐, ๔๔๖

ในปัจจุบันจึงไม่ได้เป็นการซ้ำเติมลูกหนี้ด้วยกระบวนการของกฎหมายอีกต่อไปเนื่องจากกฎหมายล้มละลาย ได้มีกระบวนการต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์กับลูกหนี้อยู่ด้วยเช่นเดียวกัน เช่น กระบวนการพักชำระหนี้ กระบวนการฟื้นฟู รวมถึงกระบวนการปลดเปลื้องหนี้ในคดีล้มละลาย เป็นต้น

กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยในปัจจุบันไม่ได้นำแนวคิดการเริ่มต้นชีวิตใหม่ทางการเงินของลูกหนี้มาใช้กับกระบวนการเริ่มต้นคดีล้มละลาย โดยรูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายตั้งแต่ภายหลังยกเลิกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ. ๑๑๐ จนถึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ ที่ใช้บังคับอยู่ปัจจุบัน ยังคงกำหนดรูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายให้มีได้เฉพาะกรณีบังคับให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยไม่สมัครใจเท่านั้น แตกต่างกับ The Bankruptcy Act 1914 ของประเทศอังกฤษที่ประเทศไทยได้นำมาใช้เป็นต้นแบบในการร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓[5] ที่เปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถเริ่มต้นคดีล้มละลายได้โดยสมัครใจ และแม้ในปัจจุบันประเทศอังกฤษจะมีการประกาศใช้ The Insolvency Act 1986 แทนแต่ก็ ยังคงหลักการเริ่มต้นคดีโดยสมัครใจของลูกหนี้ไว้เช่นเดียวกับ The Bankruptcy Act 1914 ที่ใช้อยู่เดิม หรือตาม United States Code, Title11-Bankruptcy ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ประเทศไทยได้อาศัยเป็นต้นแบบในการปรับปรุงพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๑๔๘๓ ก็มีรูปแบบการเริ่มต้นคดีล้มละลายโดยเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถร้องขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้แนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL ก็ได้มีข้อเสนอแนะว่าลูกหนี้ต้องสามารถเข้าถึงกระบวนการเยียวยาของกฎหมายล้มละลายได้โดยสมัครใจเช่นเดียวกับเจ้าหนี้ จึงเห็นได้ว่าตามแนวคิดการเริ่มต้นชีวิตใหม่ทางการเงินของลูกหนี้ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเริ่มต้นคดีล้มละลายโดยสมัครใจของลูกหนี้ไม่น้อยไปกว่ากระบวนการช่วยเหลือลูกหนี้ภายหลังเริ่มต้นคดี โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้นำแนวคิดการเริ่มต้นชีวิตใหม่ทางการเงินของลูกหนี้มาใช้เพียงกระบวนการปลดเปลื้องหนี้ในคดีล้มละลายของบุคคลธรรมดา โดยให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาสามารถได้รับการปลดจากล้มละลายทันทีที่พ้นระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย ซึ่งกระบวนการปลดเปลื้องหนี้ในคดีล้มละลายดังกล่าวเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ต้องการปลดเปลื้องภาระหนี้สินของตนเพื่อต้องการกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยเร็วแต่การที่กฎหมายล้มละลายไม่ได้เปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถเข้าถึงกระบวนการปลดเปลื้องหนี้สินในคดีล้มละลายได้โดยสมัครใจทำให้กระบวนการล้มละลายขาดประสิทธิภาพในการนำมาใช้เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการช่วยเหลือและคุ้มครองลูกหนี้ที่สุจริตแต่เคราะห์ร้ายทางการเงินให้กลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยเร็วได้ เนื่องจากลูกหนี้ไม่สามารถได้รับการปลดเปลื้องหนี้สินไปได้โดยเร็วอย่างแท้จริง แต่การปลดเปลื้องหนี้ในคดีล้มละลาย

[5] กฤษดา ทุ่งโชคชัย หลักการเสมือนเป็นเจ้าของ (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต,คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), ๑๐๖

ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของเจ้าหนี้ที่นำลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายเมื่อใดเท่านั้น นอกจากนี้ยังทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการเยียวยาอื่น ๆ ของกฎหมายล้มละลายได้โดยเร็วอีกด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแม้กระบวนการล้มละลายจะมีกระบวนการที่ดีเพียงใดแต่หากขาดการเริ่มต้นกระบวนการที่เหมาะสมแล้วกระบวนการล้มละลายนั้นก็จะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายได้

กระบวนการล้มละลายนั้นมีความสำคัญต่อลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดากล่าวคือ แม้ศาลจะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายลูกหนี้ก็ไม่ได้สูญสิ้นไปจากสังคมแต่ยังคงมีสภาพบุคคลและต้องดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปในสังคม ทำให้การล้มละลายของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดานั้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของลูกหนี้ ครอบครัวของลูกหนี้ รวมถึงส่งผลต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง ดังนั้นจึงเห็นควรศึกษาวิจัยการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดประสิทธิภาพของกฎหมายล้มละลายและหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายตามแนวคิดที่ต้องการช่วยเหลือและคุ้มครองลูกหนี้ที่สุจริตแต่ประสบเคราะห์ร้ายให้กลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ทางการเงินได้โดยเร็วต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

๒. เพื่อศึกษากระบวนการล้มละลายของบุคคลธรรมดาตามกฎหมายของต่างประเทศและตามแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL

๓. เพื่อเปรียบเทียบหลักกฎหมายล้มละลายของไทยกับหลักกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

๔. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมาย และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกรณีที่ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยสมัครใจในประเทศไทย

๕. เพื่อหาข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงหลักกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยแบบเอกสาร โดยจะทำการ ค้นคว้า รวบรวม เอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากตำรา หนังสือ ข้อมูลวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง บทความต่าง ๆ คดีล้มละลาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของนักนิติศาสตร์ กฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ที่เกี่ยวข้อง และจากทางอินเตอร์เน็ต เพื่อศึกษาการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายและหาความสำคัญของการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา รวมทั้ง

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ หลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL ที่เกี่ยวกับการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

ผลการวิจัย

การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย เป็นกระบวนการเริ่มต้นที่จะนำกระบวนการอื่น ๆ ของกฎหมายล้มละลายมาใช้ต่อไป จึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการทำให้กระบวนการล้มละลายสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายได้ จากการศึกษาแนวคิดของกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับการเริ่มต้นคดีล้มละลายพบว่ากระบวนการล้มละลายที่กำหนดให้การเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเกิดขึ้นโดยความไม่สมัครใจของลูกหนี้นั้นเป็นผลมาจากแนวคิดในยุคเริ่มต้นของกระบวนการล้มละลายที่กำหนดขึ้นเพื่อปกป้องเจ้าหนี้และมุ่งลงโทษลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว เนื่องจากเห็นว่าลูกหนี้เป็นเหมือนผู้กระทำผิด[6] ซึ่งในยุคเริ่มต้นนั้นลูกหนี้อยู่ในฐานะบุคคลธรรมดาและเป็นพ่อค้าซึ่งต้องเดินทางไปมาระหว่างเมืองต่าง ๆ เป็นประจำจึงสามารถปกปิดและซุกซ่อนทรัพย์สินได้โดยง่าย กระบวนการล้มละลายจึงมีจุดประสงค์เพียงเพื่อต้องการจะปกป้องเจ้าหนี้เท่านั้น[7] การเข้าสู่กระบวนการล้มละลายจึงเกิดขึ้นจากความไม่สมัครใจของลูกหนี้เพียงอย่างเดียว ส่วนการที่กระบวนการล้มละลายในปัจจุบันได้กำหนดให้ลูกหนี้สามารถเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยสมัครใจ ก็เนื่องมาจากแนวคิดของกฎหมายล้มละลายได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเห็นว่าการมุ่งลงโทษลูกหนี้และตัดลูกหนี้ออกจากระบบเศรษฐกิจโดยสิ้นเชิงนั้น ไม่สามารถทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้นได้ การช่วยเหลือลูกหนี้ที่สุจริตแต่ประสบเคราะห์ร้ายทางการเงิน ที่มีศักยภาพให้สามารถกลับมาเริ่มต้นใหม่ในระบบเศรษฐกิจได้อีกครั้งโดยเร็วจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมากกว่าการมุ่งลงโทษลูกหนี้[8] และตัดลูกหนี้ออกจากระบบเศรษฐกิจไปโดยสิ้นเชิง ซึ่งจุดประสงค์ของกระบวนการล้มละลายไม่ได้มีเพียงมุ่งปกป้องเจ้าหนี้เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองลูกหนี้ขึ้นมาเสมอกับการปกป้องเจ้าหนี้ ทำให้รูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเปลี่ยนไปจากอดีตที่เกิดขึ้นด้วยความไม่สมัครใจของลูกหนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยสมัครใจเองเพื่อให้ได้รับการเยียวยาจากกระบวนการล้มละลายโดยเร็วได้ ตามแนวคิดในการคุ้มครองลูกหนี้จากการศึกษากระบวนการล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL พบว่ากระบวนการล้มละลายมีรูปแบบคล้ายคลึงกัน โดยกระบวนการล้มละลายจะถูกแบ่งแยกเป็นสองกระบวนการหลัก คือกระบวนการล้มละลายสำหรับลูกหนี้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้

---

[6] มองซิเออร์ เอ. ซี. เอเดเกอร์ คำอธบายพระราชบัญญัติลักษณล้มละลาย (กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง, ๒๔๕๙) หน้า ๑๐

[7] อ้างแล้ว วิชา มหาคุณ หน้า ๑

[8] วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, ๒๕๕๐) หน้า ๑-๒๕

และกระบวนการล้มละลายสำหรับลูกหนี้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้ ซึ่งกระบวนการล้มละลายสำหรับลูกหนี้ที่มีความสามารถชำระหนี้ได้จะกำหนดมาตรการในการช่วยเหลือและฟื้นฟูลูกหนี้ให้ไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายโดยพยายามรักษากิจการของลูกหนี้ไว้และให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเป็นธรรม ส่วนกระบวนการล้มละลายสำหรับลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้จะกำหนดมาตรการในการจัดการและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยเร็วและเป็นธรรม และให้ลูกหนี้สามารถปลดเปลื้องหนี้สินไปได้โดยเร็ว ซึ่งทั้งสองกระบวนจะมีมาตรการในการรักษาและป้องกันทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อไม่ให้ถูกทำให้ลดน้อยถอยลงด้วยกระบวนการพักชำระหนี้เช่นเดียวกัน โดยกระบวนการล้มละลายทั้งสองกระบวนการดังกล่าวได้กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ แตกต่างกับในอดีตที่กระบวนการล้มละลายมีเพียงมุ่งที่จะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เท่านั้น การคุ้มครองลูกหนี้ถูกละเลย กระบวนการล้มละลายในอดีตยังเป็นเสมือนบทลงโทษลูกหนี้ และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้เพียงเท่านั้นซึ่งคงไม่มีลูกหนี้คนใดอยากเข้าสู่กระบวนการล้มละลายดังกล่าว การที่กระบวนการล้มละลายได้กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ตามแนวคิดปัจจุบัน ต้องคำนึงว่าการจะนำกระบวนการล้มละลายกระบวนการหนึ่งกระบวนการใดมาใช้ให้มีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ากระบวนการนั้นมีมาตรการที่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงช่วงเวลาที่จะนำกระบวนการล้มละลายมาใช้ให้เกิดความเหมะสมด้วยจึงจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของกระบวนการล้มละลายได้[9] การกำหนดรูปแบบของการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายจึงมีความสำคัญที่เท่าเทียมกับกระบวนการภายหลังเริ่มต้นคดีล้มละลาย

รูปแบบของการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของบุคคลธรรมดา จากการศึกษาพบว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญกับการนำกระบวนการล้มละลายอื่น ๆ มาใช้ต่อไป โดยรูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL ได้กำหนดรูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายซึ่งสามารถแยกได้เป็น ๒ รูปแบบคือ รูปแบบการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายด้วยความไม่สมัครใจของลูกหนี้และรูปแบบการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายด้วยความสมัครใจของลูกหนี้ ซึ่งรูปแบบการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายด้วยความไม่สมัครใจของลูกหนี้ ในกรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายกฎหมายจะกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่เจ้าหนี้จะสามารถฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ไว้ ส่วนรูปแบบการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายด้วยความสมัครใจของลูกหนี้ กฎหมายจะกำหนดเงื่อนไขในกรณีที่ลูกหนี้ร้องขอให้ตนเองล้มละลายไว้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ของตนเองได้โดยไม่ได้กำหนด

[9] วิชา มหาคุณ, บทสัมภาษณ์, เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๖, สัมภาษณ์โดย นายจักรพงษ์ โฉมปราชญ์ ณ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

จำนวนหนี้ขั้นต่ำ การที่กำหนดรูปแบบการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายไว้ทั้งสองรูปแบบดังกล่าวก็เพื่อให้เจ้าหนี้และลูกหนี้ สามารถเข้าถึงกระบวนการล้มละลายได้โดยเร็วและนำกระบวนการล้มละลายที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างทันเวลาและมีประสิทธิภาพเพื่อให้กิดประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ต่อไป

จุดเริ่มต้นในการนำรูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจมาใช้นั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำมาใช้เนื่องจากเกิดวิกฤติการเงินขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยมีแนวคิดที่ต้องการจะฟื้นฟูลูกหนี้[10] ในกระบวนการล้มละลาย เนื่องจากเห็นว่าการช่วยเหลือให้ลูกหนี้สามารถคงอยู่ในระบบเศรษฐกิจต่อไปได้จะส่งผลดีกว่าการตัดลูกหนี้ออกจากระบบเศรษฐกิจโดยสิ้นเชิง แต่ในประเทศอังกฤษได้เริ่มนำรูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจมาใช้เพื่อเป็นการจูงใจลูกหนี้ให้ความร่วมมือในการจัดการทรัพย์สินโดยมีมาตรการที่สามารถปลดเปลื้องภาระหนี้ของลูกหนี้จากกระบวนการล้มละลายได้โดยอำนาจศาล[11] แต่กฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษยังคงมุ่งที่จะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เพราะมีแนวคิดในการปกป้องเจ้าหนี้เป็นสำคัญ การปลดเปลื้องหนี้สินของลูกหนี้นั้นเข้มงวดซึ่งในทางปฏิบัติศาลจะไม่ใช้อำนาจดังกล่าวนี้เลย แต่ต่อมาแนวคิดในการเริ่มต้นคดีล้มละลายในประเทศอังกฤษได้เปลี่ยนไปโดยมีแนวคิดที่ต้องการฟื้นฟูลูกหนี้เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งรูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจของลูกหนี้เป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนกระบวนการปลดเปลื้องหนี้สินในคดีล้มละลายสำหรับลูกหนี้ที่สุจริตแต่ประสบเคราะห์ร้ายทางการเงินไปโดยเร็ว หากลูกหนี้ไม่สามารถเลือกที่จะเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้เองโดยเร็วแล้วกระบวนการปลดเปลื้องหนี้สินของลูกหนี้ที่ต้องการปลดเปลื้องภาระหนี้ของลูกหนี้ไปโดยเร็วก็จะไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะลูกหนี้ต้องรอจนกว่าเจ้าหนี้จะยื่นฟ้องให้ตนเองล้มละลายเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้ทราบจนหมดสิ้นแล้ว รูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยลูกหนี้ไม่สมัครใจจึงไม่เพียงพอที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของกระบวนการปลดเปลื้องหนี้สินในคดีล้มละลายได้

ความสำคัญของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาในกระบวนการล้มละลายต่อระบบเศรษกิจนั้น โดยสภาพของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาที่แม้ศาลจะมีคำพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ลูกหนี้ก็ยังไม่สิ้นสภาพการเป็นบุคคลและยังคงต้องดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปในสังคม แตกต่างจากลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลซึ่งหากศาลมีคำพิพากษาให้เป็นนิติบุคคลนั้นล้มละลาย ลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลนั้นก็จะสิ้นสภาพการเป็นบุคคลไปทันที ผู้บริหารหรือผู้ดำเนินกิจการที่เป็นนิติบุคคลนั้นก็สามารถไปจัดตั้งนิติบุคคลขึ้นใหม่เพื่อประกอบกิจการต่อไปได้ แต่ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่สามารถไปจัดตั้งกิจการใหม่ได้หากยังคงตกเป็นบุคคลล้มละลายอยู่

[10] อ้างแล้ว, เกียรติศักดิ์ ภมรไมตรี, หน้า ๒๙

[11] Section 26, The Bankruptcy Act 1914

การให้ความสำคัญต่อกระบวนการล้มละลายของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาจึงต้องคำนึงถึงกระบวนการที่ช่วยเหลือและคุ้มครองลูกหนี้ไปพร้อมกับการจัดการทรัพย์สินและกิจการของลูกหนี้ด้วย โดยการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของบุคคลธรรมดานั้นจะส่งผลโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจไม่ว่าด้วย กระบวนการชำระบัญชีในคดีล้มละลายที่เป็นกระบวนการที่รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้อย่างเป็นธรรมและรวดเร็ว ทำให้เจ้าหนี้สามารถนำเงินกลับไปใช้ลงทุนดำเนินการต่าง ๆ ได้ต่อไป โดยความต้องการของกฎหมายล้มละลายคือทำให้เงินกลับคืนสู่ตลาดให้เร็วที่สุด และทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้มีมูลค่าสูงสุดในการนำมาแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งเป็นผลดีกว่าการปล่อยเงินทุนนั้นลดน้อยลงหรือสูญเสียไปหรือไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจได้หากกระบวนการบังคับชำระหนี้ล่าช้า หรือกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้และฟื้นฟูกิจการในคดีล้มละลายที่เป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายและทำให้กิจการของลูกหนี้สามารถดำเนินต่อไปได้ซึ่งจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจมากกว่าการที่ปล่อยให้ลูกหนี้ล้มละลายและต้องเลิกกิจการไปหากกิจการของลูกหนี้นั้นยังมีช่องทางหรือโอกาสที่จะประกอบกิจการต่อไปได้และลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากกิจการของลูกหนี้ต้องหยุดลงเพราะลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งหากลูกหนี้ต้องเลิกกิจการไปอาจส่งผลกระทบต่อกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้จนอาจถึงขั้นประสบปัญหาทางการเงินเช่นเดียวกับลูกหนี้ต่อไปได้ ในทางกลับกันหากกิจการของลูกหนี้ไม่มีศักยภาพหรือช่องทางที่จะดำเนินกิจการต่อไปได้ก็ควรจะหยุดกิจการนั้นโดยเร็วก่อนที่จะก่อความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น และเป็นการนำเงินทุนกลับเข้าสู่ตลาดโดยเร็วเพื่อนำไปพัฒนาระบบเศรษฐกิจต่อไป

การเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาในประเทศไทย ยังคงมีแนวคิดที่ไม่ไว้วางใจลูกหนี้ในการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเนื่องจากเดิมกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยได้เคยเปิดโอกาสให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยสมัครใจได้เพียงฝ่ายเดียวตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ.๑๑๐ แต่เนื่องจากการขาดมาตรการป้องกันการทุจริตของลูกหนี้ที่เพียงพอทำให้ลูกหนี้เกิดการทุจริตโดยอาศัยกระบวนการล้มละลายเป็นเครื่องมือเช่น ยักย้ายทรัพย์แล้วขอให้ตนล้มละลายหรือไม่ล้มละลายแต่เลือกใช้หนี้ให้เจ้าหนี้คนใดก็ได้ทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบและไม่เป็นธรรม เป็นต้น กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยจึงได้ยกเลิกการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจของลูกหนี้ไป แม้ต่อมาจะมีการประกาศใช้พระราช-บัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ ที่ได้อาศัยต้นแบบมาจาก The Bankruptcy Act 1914 ของประเทศอังกฤษที่มีการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาสามารถร้องขอให้ตนเองเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยสมัครใจก็ตาม แต่ประเทศไทยก็ไม่ได้นำเอาหลักการดังกล่าวมาใช้เนื่องจากยังคงมีแนวคิดที่ไม่ไว้วางใจลูกหนี้ รูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของบุคคลธรรมดาในประเทศไทยจึงยังคงอยู่ในรูปแบบที่เกิดจากความไม่สมัครใจของลูกหนี้เท่านั้น ซึ่งทำให้รูปแบบการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของประเทศไทย

ไม่สอดคล้องกับแนวคิดและหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลายที่หลายๆ ประเทศรวมทั้งแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL ที่เห็นว่ากฎหมายล้มละลายต้องช่วยให้เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้เข้าถึงวิธีการเยียวยาที่กฎหมายบัญญัติไว้ และการยื่นคำขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ[12] ตามแนวคิดคุ้มครองลูกหนี้ แต่ในกระบวนการภายหลังเริ่มต้นคดีล้มละลายของประเทศไทยได้รับแนวคิดที่ต้องการคุ้มครองลูกหนี้มาใช้ในเรื่องกระบวนการปลดเปลื้องหนี้สินของลูกหนี้ไปโดยเร็ว ซึ่งกระบวนการปลดเปลื้องหนี้ดังกล่าวยังคงขาดประสิทธิภาพเนื่องจากลูกหนี้ไม่มีสิทธิที่จะเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยเร็วตามที่ตนต้องการเมื่อรู้ว่าตนเองไม่สามารถจัดการหนี้สินของตนได้แล้ว เพื่อให้ตนสามารถหลุดพ้นจากหนี้สินนั้นและสามารถกลับมาเริ่มต้นใหม่ทางการเงินได้โดยเร็วตามจุดมุ่งหมายของกระบวนการปลดเปลื้องหนี้สิน นอกจากนี้ยังพบว่ากฎหมายบางฉบับของประเทศไทยได้จำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่เป็นบุคคลธรรมดาให้ไม่สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนนั้นต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือการเปิดช่องทางให้มีการเลิกจ้างบุคคลล้มละลายได้ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่ไม่ได้กำหนดข้อห้ามมิให้นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างที่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งทำให้นายจ้างอาจเลิกจ้างลูกจ้างเพราะตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ เป็นต้น การจำกัดสิทธิดังกล่าวเป็นการทำให้กระบวนการล้มละลายขาดประสิทธิภาพเพื่อจะบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการคุ้มครองลูกหนี้ในกฎหมายล้มละลาย

ข้อเสนอแนะ

๑. ปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับกระบวนการล้มละลาย ผู้เขียนเห็นว่ากระบวนการล้มละลายที่มีประสิทธิภาพในสังคมปัจจุบัน สมควรเป็นกระบวนการล้มละลายที่ช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สินของลูกหนี้ ไม่ใช่กระบวนการล้มละลายที่มุ่งรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เหมือนในอดีต ซึ่งปัจจุบันกระบวนการล้มละลายของประเทศไทยได้มีการพัฒนาไปตามแนวคิดสากลมากขึ้น เช่น มีกระบวนการปลดเปลื้องหนี้สินของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา โดยปลดจากล้มละลายภายในระยะเวลา สามปีนับแต่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายได้ แต่กระบวนการล้มละลายของประเทศไทยบุคคลทั่วไปยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกระบวนการล้มละลาย โดยเฉพาะลูกหนี้ที่เห็นว่ากระบวนการล้มละลายเป็นกระบวนการที่ซ้ำเติมตนเองมากกว่าเป็นกระบวนการช่วยเหลือ ดังนั้นสิ่งสำคัญในการที่กฎหมายล้มละลายจะเปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดาเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยสมัครใจ ต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของลูกหนี้เจ้าหนี้และบุคคลทั่วไป ต่อกระบวนการล้มละลายใหม่ จากทัศนคติที่เห็นว่าบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นบุคคลที่ล้มเหลว เป็นทัศนคติที่เห็นว่าบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือจากกระบวนการของกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน และเมื่อผ่านกระบวนการล้มละลายแล้วลูกหนี้

[12] UNCITRAL "Legislative Guide on Insolvency Law", P.47

ที่ออกมาจะสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินนั้นได้ เช่น สร้างกระบวนการล้มละลายที่มุ่งแก้ไขปัญหาทางด้านการเงินของลูกหนี้โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ที่จะช่วยเหลือเพื่อไม่ให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย เช่น การกำหนดให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเงินเข้ามาช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ลูกหนี้ในการแก้ปัญหา นอกจากนี้กระบวนการล้มละลายที่จะเยียวยาลูกหนี้ไม่ได้มีเพียงกระบวนการชำระบัญชีและช่วยให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินไปโดยเร็วเท่านั้นแต่ควรมีการกำหนดมาตรการทางเลือกเพิ่มขึ้น โดยมีมาตรการเอื้อประโยชน์แก่บุคคลธรรมดาเช่นเดียวกับการฟื้นฟูกิจการของนิติบุคคล เพื่อให้ลูกหนี้มีทางเลือกอื่นนอกจากกระบวนการชำระบัญชี หรือการขอประนอมหนี้ในคดีล้มละลาย และทำให้กฎหมายล้มละลายบรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวคิดฟื้นฟูลูกหนี้ที่ได้รับความสำคัญในปัจจุบัน

๒. เพิ่มกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองลูกหนี้มากขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าการปรับเปลี่ยนทัศนคติในกระบวนการล้มละลายให้เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาหนี้สินของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาโดยการเพิ่มกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองลูกหนี้มากขึ้นจะทำให้บุคคลที่เข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุคคลผู้สุจริตเสมอ หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการล้มละลายนั้นทุจริต บุคคลนั้นก็จะได้รับประโยชน์จากกระบวนการล้มละลาย ที่กำหนดขึ้นมาเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ที่สุจริต และช่วยให้ลูกหนี้สามารถหลุดพ้นจากหนี้สินไปได้โดยเร็วและกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ทางการเงินได้ ซึ่งหากบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นบุคคลทุจริตแล้วกระบวนการล้มละลายก็ต้องมีกระบวนการตรวจสอบและลงโทษบุคคลนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้สามารถอาศัยกระบวนการล้มละลายเป็นเครื่องมือในการเอารัดเอาเปรียบเจ้าหนี้ เช่น การประวิงการชำระหนี้ การได้รับการปลดจากล้มละลายโดยเร็ว เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากระบวนการป้องกันและข่มขู่ลูกหนี้ผู้มีเจตนาทุจริตเป็นกระบวนการสำคัญของกระบวนการล้มละลาย เพราะหากไม่สามารถสร้างความโปร่งใสในการจัดการหนี้สินของลูกหนี้ได้กระบวนล้มละลายที่มีไว้เพื่อคุ้มครองลูกหนี้ก็คงไม่สามารถจะคงอยู่ต่อไปได้ กระบวนการที่แสดงความโปร่งใสในการจัดการหนี้สินของลูกหนี้และป้องกันการทุจริตของลูกหนี้หากเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาสามารถเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยสมัครใจ ผู้เขียนเห็นว่าควรมีกระบวนการ ดังนี้

๒.๑ กระบวนการแสดงความสุจริตของตัวลูกหนี้เอง โดยการยื่นคำร้องขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายต้องแสดงฐานะที่แท้จริง รวมทั้งทรัพย์สินและหนี้สินต่างๆ ทั้งหมดของตน เพื่อขอรับความช่วยเหลือจากกระบวนการล้มละลายในการจัดการปัญหาหนี้สิน เนื่องจากคำร้องขอเป็นขั้นตอนเริ่มต้นคดีที่เริ่มโดยลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาภายใต้ข้อสันนิษฐานที่ว่าลูกหนี้เป็นผู้สุจริต ดังนั้น ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดานั้นจึงต้องแสดงความสุจริตด้วยการแสดงฐานะที่แท้จริงให้ศาลเห็นเพื่อหากระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาหนี้สินของลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปและง่ายต่อการพิจารณาความสุจริตของลูกหนี้ในการขอรับความช่วยเหลือจากกระบวนการล้มละลายเนื่องจากหากการไต่สวน

ของศาลได้ข้อเท็จจริงต่างไปจากคำร้องขอของลูกหนี้ก็อาจแสดงได้เบื้องต้นว่าลูกหนี้มีเจตนาที่ไม่สุจริตได้

๒.๒. กระบวนการไต่สวนคำร้อง ต้องเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น เจ้าหนี้ มีโอกาสได้ตรวจ โต้แย้ง หรือคัดค้านคำร้องขอของลูกหนี้ได้หากเห็นว่าลูกหนี้มีเจตนาทุจริตหรือยื่นคำร้องไม่ตรงกับความเป็นจริง กระบวนการไต่สวนต้องมีการประกาศแจ้งการยื่นคำร้องของลูกหนี้ไปยังเจ้าหนี้และบุคคลที่มีส่วนได้เสียรวมทั้งประกาศหนังสือพิมพ์ และปิดประกาศที่ศาลล้มละลาย โดยการประกาศแจ้งต้องให้ระยะเวลาพอสมควรก่อนกำหนดวันไต่สวนเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสทราบและเข้ามาในคดีได้ กระบวนการประกาศการขอล้มละลายของลูกหนี้เป็นกระบวนการที่กฎหหมายล้มละลายได้ให้ความสำคัญกระบวนการหนึ่ง เพราะจะทำให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียลูกหนี้รู้ว่าลูกหนี้ขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายแล้ว ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียนั้นสามารถมาแสดงสิทธิของตนหรือโต้แย้ง คัดค้าน คำร้องขอล้มละลายของลูกหนี้ได้ซึ่งถ้ากระบวนการประกาศแจ้งการขอล้มละลายของลูกหนี้มีประสิทธิภาพก็จะทำให้การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นไปอย่างโปร่งใสมากขึ้น และกระบวนการประกาศยังเป็นกระบวนการที่ช่วยตรวจสอบความสุจริตของลูกหนี้อีกขั้นตอนหนึ่งโดยให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาพิสูจน์ความสุจริตของลูกหนี้ได้

๒.๓ กระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่มีส่วนได้เสียในคดีพิจารณาพยานหลักฐานต่าง ๆ ก่อนจะมีคำสั่งให้ลูกหนี้ได้รับความช่วยเหลือจากกระบวนการล้มละลาย โดยศาลต้องไต่สวนคำขอของลูกหนี้และข้อคัดค้านของเจ้าหนี้และของผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ เพื่อให้ได้ความจริงว่าลูกหนี้เป็นผู้สุจริตมีหนี้สินและไม่สามารถจัดการหนี้สินนั้นได้ จึงจะมีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการล้มละลายที่เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ต่อไป ซึ่งหากศาลพบว่าลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้หรือไม่สุจริตโดยอาศัยช่องทางของกฎหมายล้มละลายโดยมิชอบ ศาลก็ต้องมีคำสั่งยกคำร้องของลูกหนี้

2.4 กระบวนการกำหนดบทลงโทษหากพบว่าลูกหนี้มีเจตนาทุจริต กรณีนี้เป็นมาตรการข่มขู่ให้ลูกหนี้เกรงกลัวว่าจะไม่กระทำการโดยทุจริตเพราะมีบทกำหนดโทษไว้ เป็นมาตรการป้องกันก่อนการเริ่มต้นคดี

กระบวนการที่กล่าวข้างต้นเป็นกระบวนการที่กำหนดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ว่าจะมีการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของลูกหนี้อย่างโปร่งใสและสามารถพิสูจน์ความสุจริตของลูกหนี้ได้ เนื่องจากมีกระบวนการที่แน่นอนที่เจ้าหนี้คาดหมายได้ว่าหากลูกหนี้ทุจริตจะไม่ได้รับประโยชน์จากกระบวนการล้มละลาย โดยกระบวนการล้มละลายที่มีการตรวจสอบความสุริตของลูกหนี้และป้องกันการทุจริตที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสร้างทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการล้มละลายได้อีกทางหนึ่งด้วยเพราะบุคคลที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกฎหมายล้มละลายได้ผ่านการพิสูจน์ความสุจริตมาแล้ว

๓. แก้ไขกฎหมายฉบับอื่นที่จำกัดสิทธิของบุคคลล้มละลาย นอกจากการแก้ไขเพิ่มเติมกระบวนการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลายควรมีการแก้ไขกฎหมายอื่นที่จำกัดสิทธิของบุคคล

ล้มละลายในการประกอบอาชีพหรือกฎหมายที่เปิดช่องให้บุคคลล้มละลายถูกปฏิเสธในการประกอบอาชีพ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนนั้นต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็ไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างที่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งทำให้นายจ้างอาจเลิกจ้างลูกจ้างเพราะตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ เป็นต้น เนื่องจากการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพดังกล่าวเป็นการขัดแย้งกับแนวคิดในกระบวนการล้มละลายที่ต้องการให้ลูกหนี้สามารถกลับมาเริ่มต้นใหม่ทางการเงินได้โดยเร็ว ข้อจำกัดสิทธิของบุคคลธรรมดาที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ในกฎหมายอื่นๆ จึงไม่สมควรนำมาใช้กับบุคคลล้มละลาย ยกเว้นในการประกอบอาชีพบางประเภทที่ต้องอาศัยความน่าเชื่อถือซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป ซึ่งการแก้ไขเช่นว่านี้จะช่วยให้ลูกหนี้สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมต่อไปได้ด้วยตนเองไม่ต้องตกเป็นภาระของสังคม หรือครอบครัว และทำให้กระบวนการล้มละลายสำหรับลูกหนี้ที่ศาลมีคำพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายตามแนวคิดที่ต้องการคุ้มครองลูกหนี้มีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กฤษดา ทุ่งโชคชัย, หลักการเสมือนเป็นเจ้าของ (นิติศาสตร์มหาบัญฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙)

เกียรติศักดิ์ ภมรไมตรี, มาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕)

มองซิเออร์ เอ. ซี. เอเดเกอร์, คำอธิบายพระราชบัญญัติลักษณะล้มละลาย (กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง, ๒๔๕๙)

ราชกิจจานุเบกษากรุงเทพมหานครในพระบรมมหาราชวัง เล่มที่ ๘ แผ่นที่ ๕๐ วันที่ ๑๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๐ หน้า ๔๔๖

วิชา มหาคุณ, บทสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๖ สัมภาษณ์โดย นายจักรพงษ์ โฉมปราชญ์ ณ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, ๒๕๕๓)

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, ๒๕๕๐)

วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ, บทสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖, สัมภาษณ์โดย นายจักรพงษ์ โฉมปราชญ์ ณ กรมบังคับคดี

The Bankruptcy Act 1914

UNCITRAL “Legislative Guide on Insolvency Law”

